

YAYIN TANITIMI / BOOK REVIEW

My Country and My People

Aybala LALE*

Künye: *My Country and My People*, Yazar: Lin Yutang, The Windmill Press, Britain, 1936, 363 sayfa.

Günümüzde yükselen güçlerin coğrafyası haline gelen Doğu Asya'nın tartışmasız en güçlü ülkelerinden biri Çin'dir. Dünyanın en büyük ikinci ekonomisine, üçüncü büyük ordusuna sahip olan Çin köklü medeniyetinin bıraktığı mirası da iyi bir şekilde kullanmakta ve dikkatleri üzerine çekmektedir. Çin'in 2000 yılı aşkın süredir varlığını sürdüren bir medeniyete sahip olması, bu gelişimini Batılı ülkelerin gelişimiyle bir tutmanın doğru bir yaklaşım olmayacağını ortaya koymaktadır. Nitekim Çin ve Çinli kavramı Batı'daki gibi bir ulus-devlet birikiminden ortaya çıkmamış, asırlar boyunca süren bir tarihi ve sosyolojik birikimin neticesinde oluşmuştur. Zira Lin Yutang eserine Konfüçyüs'ten yaptığı şu alıntı ile başlamıştır:

" Hakikat insan tabiatından ayrı olarak düşünülemez. Şayet hakikat olarak değerlendirilen şey insan doğasından ayrıkça o şey aslında hakikatin kendi olmayabilir." (Yutang, 1936)

Çin milletinin ve kültürünün devamlılığını ve gelişimini anlayabilmek için yazarın ışık tutmaya çalıştığı Çinli insanın tabiatını ve karakteristik özelliklerini iyi değerlendirmek gerekir. Yazar 20. yüzyılda Çin düşüncesinin ve bu düşüncenin mahsullerinin İngilizceye çevrilerek Batı dünyasında bilinir olmasını sağlayan öncü çevirmenlerden ve Sinologlardandır. Aynı zamanda ülkesini temel alan özgün çalışmaları, siyasete ve hayata dair aforizmalarıyla da döneminin özgün fikir adamlarından biri olma mertebesine ulaşmıştır. Eserlerini İngilizce ve Çince vermiştir.

---

* Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü; lalea933@gmail.com

1936'da yayımlanan "Ülkem ve Halkım" adlı iki kısım ve muhtelif başlıklara ayırdığı eserinde Çin halkını, Çinlilerin felsefesini ve yaşayışını, hayatını ve Çin insanını farklı açılardan yansıtmaya çalışmıştır. Çalışma boyunca Çin düşüncesi, felsefesi ve yaşam tarzının kendine özgülüğü gösterilmeye çalışılmış, Batı dünyasının kültürel referanslarıyla yapılan kıyaslamalarda Çin kültürüne özgü farklılıklar yer yer eleştirilmiş yer yer üstün tutulmuştur. Yazar eserinde Çin düşünürünün fikri temellerini şekillendiren yakın dönem olaylarına değinmiş, akabinde Batı hayranlığı ve yozlaşmaya yol açan gelişmelerden bahisle Çin'e özgü uygarlaşmanın önünü açacak bir felsefi duruşu temellendirmeye çalışmıştır.

Kitap "Temeller" ve "Hayat" olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Her bölüm kendi içerisinde çok sayıda bütüncül başlığa ayrılmıştır. Yazar, çalışmasının giriş bölümünde meselenin yani Çin'in kültürüyle ve diğer yönleriyle ne derecede büyük bir muamma olduğunu belirtir. Ona göre Çin, 20. yüzyılın henüz çözülememiş en büyük muammasıdır. Tüm haşmetiyle insanlık tarihinin devamlılık arz eden en eski medeniyetidir. Çin'i ve insanını anladığını, kavradığını iddia edenlerin mutluluğu ancak onların cehaletinin sonucudur. Zira esasında Çin kısa bir tanışmayla sırlarını teslim etmeyecek kadar derin köklere sahiptir. Bu medeniyet antik Yunan'ı Roma'yı ve nicelerini geride bırakmıştır. Kendi topraklarına kök salmıştır. Hal böyleyken felsefesi ve tarz-ı siyasetiyle bu derece kendine has olan bir muammayı çözmek de samimi ve ön yargısız bir gayret gerektirecektir. Çin'de bulunan bir Avrupalının Çin'i anlaması ancak kendi kültürel ön kabullerini ve Çin'e yönelik ön yargılarını bir kenara bırakarak açık fikirli bir yaklaşımıyla mümkün olacaktır. Her şeyden önce arada büyük bir dil farkı ve diğer kültürel güçlükler vardır. Bunlar özyle anlaşılmadan Çin de tanınmış olmayacaktır. Yazar çağdaşı olan Çinlilerin de Çin'i ne derecede doğru bildiğini sorgulamaktadır. Evet, arada aşılması gereken bir dil engeli yoktur. *Ancak süreç hem mevcut ahvali hem de geçmişi sorgulayan bir eleştirel düşünceyi zorunlu kılmaktadır.*

Çağı kavrayabilmek adına insanlar öncelikli öneme sahiptir. Bu bağlamda Yazar "Çin İnsanı" alt başlığıyla Kuzey ve Güney

Çinlinin özellikleri, yozlaşma, kültürel istikrar gibi konuları incelemiştir. Çin'in Batı ile karşılaşması ve tarihi deniz ticareti ilişkilerinin bir sonucu olarak güney bölgelerinin kültürel olarak iç ve kuzey bölgelerden farklılaşmasını inceleyen yazar, bu farklılaşmanın sonucu olarak Batı menşeli düşünceler, adetler ve yaşam biçiminin bu bölgede Çin kültürüyle harmanlandığını savunmuştur. Bu etkileşim Çin'in iç ve kuzey bölgelerinde meskûn insanların ekonomik olarak daha zor şartlarda yaşayan ancak bununla birlikte kültürel öz konusunda daha muhafazakâr bir yaşam tarzını benimsemesine neden olmuştur. Güney kıyı bölgeleri insanlarıysa dış dünyanın etkisine ve yabancı dinlerin, fikirlerin tesirine daha açık bir konumdadır. Dönemin Çin bürokrasisi ve burjuvası ağırlıkla güneylidir.

Yazarın kanaatine göre, Çin'de kültürel değişimin toplum katmanlarına iletimi Avrupa'daki kadar kolay değildir. Yabancılarla temasın ve ticaretin yaygın olduğu güney şehirleri açısından bir kültürel yozlaşmadan bahsedilebilirse de kırsalda yaşayan köylü halk kitlelerine bunun sirayeti kolay değildir. Zira kırsal kesimin kültürü, zanaatı ve yaşam felsefesi yüzlerce yıl içinde yoğurulmuş ve kemikleşmiştir. Bu insanlar; kıtlıklara, savaflara ve bitmek bilmeyen salgınlara nasıl tahammül etmişlerse dış kültürlerin yozlaştırıcı tesirlerine de öylece göğüs germişlerdir. Savaş lordlarını ve bürokratları tesiri altına alan yabancı kültürler ancak tepeden inme ve zoraki bir şekilde kitlelerce benimsenmiştir. Ancak bunun köklere sirayeti ve kalıcılığı çok kolay bir mesele değildir.

Çin toprakları defalarca yabancı fatihlerin eline düşmüştür, ancak bunların yönetimi süresince ve sonrasında da özgün damarını koruyarak varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Bu başarının sırrının Çinlilerin geleneksel tahammül gücünde aranması gerektiği yaygın bir kanaattir. Yazara göre ise kültürel varlığın korunmasında esas başarı Çinileştirmede aranmalıdır. Zira Çin kültürü kendisini savafla mağlup edip ona hâkim olanları bile inanç, siyaset ve yaşam felsefesi alanında tesir altına alarak kendisine benzetmeyi başarmıştır. Yazar yaşadığı dönemdeki yabancı tesirlerinin de benzer bir yumuşatma ve kendine benzetmeden nasibini alacağını ummaktadır. Çin kültürel sağlamlığını büyük ölçüde Çinileştirme

stratejisine borçludur. Bu strateji yabancı kültürlerin yozlaştırıcı etkisinin giderilmesinde başlıca roledir. Bunun yanında Çin kültürü yazılı eğitim ve sözlü gelenek aktarımıyla iç kaynaklı dejenerasyonların da önüne geçecek şekilde sürekli bir biçimde kendini yeniden üretmekte ve yeni nesillere büyük ölçüde değişmeden iletilmektedir. Bunda ailesel bağların güçlü tutulmasının da büyük payının olduğu unutulmamalıdır.

Yazara göre Çin halkı genç bir halktır. Gelişim ve değişimler çok uzun süre alır. Meşhur Çin porselenlerinin bile bilinen kalitesine ulaşması yüzlerce yıl sürmüştür. Bu 'gençlik'ten anlaşılması gereken de esasında insanların çocukluk dönemine atfedilen öğrenme, esneklik, oyunculuk ve aceleci olmama hassalarının Çin kültürünü de yansıtıyor olmasıdır. Değişimin yavaş olması bu açıdan bir geri kalmışlık olarak değil, Çin' e has bir tercihi ağır kanlılığın neticesi olarak değerlendirilmelidir.

"Çin Karakteri" alt başlığında yumuşaklık, sabır, ilgisizlik, pasifizm, hoşnutluk, muhafazakârlık gibi Çinli insanın temel karakteristik özelliklerinden bahsedilmiştir. Çin felsefesinde genel olarak akıl duygulardan üstün tutulmuştur. Bunun sonucu olarak duygusallığa ve dürtüselliğe engel olma, uzun düşünce ve meditasyon seansları sonucunda olgunluğa ulaşma hayatın nihai amacı ve en üst seviyesi olarak görülmüştür. Konfüçyüs'ün hayata dair aforizmalarında da erdemlerin, olgunluğun ve nefse hâkimiyetin en üst değerler olarak yüceltildiği görülmektedir. Bu çerçevede *amaca doğrudan ulaşmaktansa incelikli politikalar izlemeyi, duygusal tepki verip ateşe atlamaktansa hislere hâkim olup maşa kullanmayı yani aklın yolunu tutkulara yeğ tutmayı Çinli karakterinin erdemleri olarak değerlendirmek gerekmektedir.* Bu erdemler ise yumuşak huyluluğu elzem kılmaktadır. Sonuç olarak yazara göre *ideal Çinlinin karakter özellikleri;* akliselim, sadelik, tabiat sevgisi, sabır, ilgisizlik, pasifizm, üretkenlik, espritüellik, kadercilik, hislilik, muhafazakârlık ve aile yaşantısına bağlılık olarak özetlenebilir.

Çin insanının *sabırlı* olmasında yaşam şartları ve çevre başlıca etkidir. Tarihsel olarak Çin bir tarım toplumdur. Ticaret ve zanaatkârlık tarımı takip eden ve bir yerde onun sonucu olan uğraşlardır. Mahsul almak, ticaret yapmak ya da zanaat eseri elde

etmek hep gayret ve sabır gerektiren şeyler olduklarından Çin insanı da asırlar boyunca sabırla yoğurulmuş ve sabrı en üstün erdemler arasında saymışlardır. **Sabır** aynı zamanda kıtlık, savaş ve istila gibi afetlere de tahammül edilebilmesini sağlamıştır. *Sonuç olarak sabır tarihsel olarak Çin kültürünün hem şekillendiricisi hem de bir ürünüdür.* Yazara göre *ilgisizlik* de sosyal çevrenin bir mahsulüdür. Yumuşak başlılığı ve sabrı erdem kabul etmiş bir toplum için sürekli bir güç mücadelesinin ve karmaşanın hâkim olduğu siyaset sahasına; 'kişinin boyunu aşan işlere' bulaşmamak bireyin varlığını sürdürebilmesi için elzemdir. İlgisizlik halk kitlelerinin alt tabakalarında geleneksel olarak yerleşen tahammül ve aza kanaat getirme hassalarının bir sonucudur.

Çin düşüncesi açısından *pasifizm* 'iyi' olan tavidir. İdeal Çinli kutupları keşfetmek ya da Everest'in zirvesine çıkmakla alakadar olmayacaktır. Onun nazarında doğa ve yaşananlar üstesinden gelinmesi gereken engeller değildir. Onlar kabul edilmeli, faydalanılmalı ve zorluklarına tahammül edilmelidir. Bu nedenle söz gelimi Avrupa'daki fikir ve çıkar uğruna yaşanan savaşlara Çininin hak vermesi beklenemez. Diğer erdemlerle bağlantılı olarak hayatın verdiklerine razı olmak ve eldekilerle mutlu olmayı bilmek Çin hoşnutluğunun özüdür. Beklentiler ve hırslar dizginlendiğinde aklın ve ruhen daha sağlıklı ve mutlu bir birey olarak hayatı olgunlukla sürdürmek mümkün olacaktır. Kaderinden razı olan, eldekiyle yetinen ve arzularını dizginleyen olgun bir birey için karşısına çıkan güçlükler ancak gülünç gelecektir. Hayat karmaşasını hafife almaktan duyulacak hazın yanında yazar *espritüelliği* Çinlilere has bir tür zekânın tezahürü olarak görmektedir. Çinliler hayatın anlamını keşfettikleri inancındadır. En üst yaşam felsefesine sahip olduğuna inananlar ulaştıkları bu yüksek olgunluğun ve hoşnutluğun devamı için geleneksel öğretilerine sıkıca bağlı kalacaklardır. (*Muhafazakârlık*)

"Çin Aklı" alt başlığında Çin zekâsı, kadınsılığı, mantığı, sezgisi ve hayal gücü incelenmiştir. Önceden de belirtildiği üzere Çin kültürü, akli duyguların ve materyal çevrenin üzerinde tutar. Hâkim konuma oturtulan aklın terbiyesi ve üstün eserler vermesi beklenir. Yazara göre geleneksel gelişim sürecinde Çin doğa bilimlerinde geri kalmış olabilir. Ancak *uygun imkânlar sağlandığında*

Çin insanı akla her zaman önem verdiğiinden doğa bilimlerinde ve sanayide de büyük atılımlar yapacaktır. Yazara göre Çin kültürü akademik ve bilimsel düşüncenin yerleşmesi için uygun bir sahadır. Analogik olarak düşünüldüğünde, Çin akli kadın aklıyla benzer tutulabilecektir. Kadınsılığa atfedilen munislik ve sezgisel kavrayış Çin aklının da temelidir. Akli kadınsılık doğal olarak aklın ürünü olan lisana da yansımıştır. Çince yapısal olarak dışildir ve maskülenlikten uzaktır. Geleneksel olarak Çin insanı sezgi ve iç görüye meyyal olduğundan analitik düşünce ve mantıksal çıkarım metotları bu kültürde karşılık bulamamıştır. Ancak yazara göre, aklın gelişmesi ve terbiyesine ayrıca bireyin eğitimi ve olgunlaştırılmasına önem verildiğinden bilimsel düşüncenin üzerine kurulabileceği temeller de mevcuttur. Batı tarzı mantık gözlem ve analize dayanır. Tümevarım ve tümdengelimle bütüne ait parçaların ayrı ayrı faaliyetleri ve kümülatif fonksiyonları incelenmeye çalışılır. Bu analiz sonucunda edinilen sonuçlar maddeler halinde tasnif edilerek bilimsel camiaya sunulur. Çin düşünce sistematiği ise mantığı tabiattan ve insan doğasından ayrı olarak kabul etmez. Birbirini destekleyen mantıksal önermeler zincirinin sonucunda varılan kanaat mantıksal olarak ne derecede sağlam temellere oturursa otursun tabiata, akliselime ve harmoniye aykırı görülürse Çin aklınca reddedilecektir. Çin aklının incelenen diğer özelliklerinin bütünsel bir sonucu olarak saf ve doğru bilgiye ulaşmakta doğru yolun sezgi olduğu sonucuna varılmıştır. Klasik dönemde bir Çinli düşünür şahsi tecrübesi ve başkalarından görüp duyduklarını birleştirerek elindeki sorunsala yönelik sezgisel bir çözüm bulacaktır. Çin kültüründe hayal gücü estetiğe ve günlük yaşamın erdemlerine sıkıca bağlıdır. Diğer kültürlerde olduğu gibi Çin kültüründe de olağanüstülükleri bünyesinde barındıran mitler mevcuttur. Ancak bu mitler nihayetinde gündelik hayatın erdemlerine usullerine bağlı olarak kurgulanmaktadır. Örneğin ölümden sonrası ya da ütopik hayat formlarına ilişkin kurgulamalara Çin kültüründe pek rastlanmaz. Esas ilgi eldeki, yaşanan hayata yöneliktir.

Birinci bölümün son alt başlığı olan “Hayat İdealleri” bölümünde yazar, Çin’de hümanizm fikrinin kaynağını ve din olgusunu incelemiştir. Ona göre Batı toplumlarında hümanizmin kökleri önce din ve ahlak felsefesinde atılmıştır. Öte dünyada

cezalandırılma ve ayıplanma korkusu bireyleri zalimlikten uzak tutmak için kurgulanmıştır. Akabinde modern çağda dini inançların gerilemesiyle rasyonel temellerde sürdürülebilir bir yaşam için iş birliği fikri insanları hizada tutmuştur. *Çin kültüründe ise öte dünya ve tanrı inancı ancak belli belirsiz bir durumdadır.* Çin hümanizminin temeli hayata ve içinde yaşanan dünyaya samimi bir saygı ve uyumlaşma tavrının üzerine kurulmuştur. *Çin inanç sisteminde köklü bir öte dünya anlayışı ve tanrı inancı mevcut değildir.* Tabiatın ve hayatın gizemlerini olduğu gibi kabul eden Çin düşüncesi bunlara kesin cevaplar bulan aşkın dinlere uzaktır. Atalar kültü mevcuttur ve ataların ruhlarının iletişim halinde olduğuna inanılır, ancak bu ruhların sadece günlük hayatını bir şekilde yaşamaya devam ettiğine inanılır. Konfüçyüs felsefesinin temel direklerinden biri Altın Mana Doktrindir. Arzuların ve erdemlerin terbiye edilmesini ve orta yolun tercih edilmesini savunur. Taoizm ise Konfüçyüsçülüğün aksine kırsala hitap eder. Konfüçyüs'ün eksik bıraktığı mistisizm ve bireysel tercih özgürlüğü Taoizm'de mevcuttur. Taoizm katı disiplindense romantizme ve serbestiye izin verir. Budizm Çin üzerinde büyük etkiye sahip olmuş tek yabancı din ve felsefedir. Bu başarısında hali hazırdaki Çin felsefesinin ve Konfüçyüsçülüğün Budizm prensipleriyle eklenilebilir olmasının etkisi büyüktür.

Kitabın "Hayat" başlıklı ikinci bölümünde Çin'de kadınların hayatı, sosyal ve politik hayat, edebi hayat, sanat hayatı ve yaşam şekillerinden bahsedilmiştir. Çin kültüründe geleneksel olarak cinsiyet eşitsizliği ve ayrımı mevcuttur. *Konfüçyüs sonrasındaysa ayırım ve kadının ikinci plana itilmesi daha şiddetli boyutlara ulaşmıştır.* Halen güç sahibi kadınlar vardır, ancak sosyal hayatın tüm pratiklerinde kadın pasifize edilmiştir. Söylemlerde kadınlara saygı esas alınmış, erdemli kadınlar övülmüş ancak bunun yanında hiyerarşik olarak kadın erkeğin ardında kalmıştır. *'Genç kız babasına itaat eder, evlenince kocasına, kocası ölürse de oğluna itaat eder'* şeklinde sosyal ritüeller kadınların toplumsal tavırlarını belirlemiştir. Bu düşüncüyü *"helpful wife and wise mother"* yani *"yardımsever eş, bilge bir anne"* şeklinde idealize etmişlerdir. Kadın için en iyi görev dünyaya bir çocuk getirmek ve onu yetiştirmektir. Yine kadınların küçük yaştan itibaren fazla büyümemesi için ayaklarına demir ayakkabılar

giymesi olarak adlandırılan “foot binding” kadın bedeninin idealize edildiğinin ispatı niteliğindedir. Ciddi deformasyona yol açan bu uygulamayı yazar cinsel çekicilik ve kadınların şahsi tercihi olması yönüyle savunuyor gibidir.

Klasik Çin kültüründe kadın gizemli bir buğu arkasında saklıdır. Kadına ve cinselliğine dair meseleler tabu olarak kabul edilir ve tartışma sahasının dışındadır. Bu durum Çin sanatı ile Batı sanatı arasında da derin bir uçuruma neden olur. Öyle ki Çin kültüründe Batı’nın kadın güzelliğini yansıtan pek çok sanat eseri pornografi başlığı altında değerlendirilecektir. Çin sanatında kadın güzelliği aforizmalar ve alegorilerle bezeli olarak yansıtılmıştır. Böylelikle ideal kadının evine ve mahremiyetine kapalı ve erdemli bir hayat sürmesi idealize edilegelmiştir. Genç kızların eğitimi özü itibariyle bir kadınlık eğitiminden ibarettir. Bu eğitim çerçevesinde genç kız evlilik hayatında ihtiyaç duyacağı ve kocasını mutlu edeceği meziyetleri öğrenmeye yönlendirilir. *Bu eğitimin konuları ev işleri ve adabından gündelik sanata kadar türevlenir. Şiir ve resimle alakadar olunması bir dereceye kadar makbul görülmele birlikte kadının çok okuması ve bilgili olması tehlikeli bir durum olarak değerlendirilmiştir.* Klasik Çin kültürü Batı’daki gibi serbest bir flörte izin vermez. Kadın erkek ilişkileri ve toplum içindeki davranış biçimleri evlendikten sonra bile büyük oranda toplumsal normların belirleyiciliği altındadır. *Çin toplumunda da evlilik dışı ilişkiler uygun bulunmamakla birlikte varlığını sürdürmektedir.* Evli bir erkeğin özellikle mevcut eşinden çocuğunun olmadığı durumlarda eşinin üzerine evlilik bağı olmayan bir kadını getirmesi uygulamalarına rastlanır. 1911 itibariyle cinsiyet eşitliği alanında iyileşmeler gerçekleşmiş ve modernitenin gereklerine uyan bir söylem geliştirilmeye başlanmıştır.

“Sosyal ve Siyasi Yaşam” alt başlığında yazar, Çin’de toplum fikrinin gelişmediğini, dolayısıyla Çin düşüncesinin kültür ağırlıklı olarak bireyselci olduğunu vurgulamıştır. Organize bir dinin yokluğunda Atalar kültürünün onun yerini tuttuğu önceki bölümlerde işlenmiştir. Aile sorumluluğuna sahip olmak da bir nevi soyun ölümsüzlüğünü devam ettirmek anlamına geleceğinden Çin kültüründe önemsenmektedir. *Konum sahiplerinin aile bireylerini ve diğer yakınlarını iş sahibi yapması ayıplanmaz hatta bu onlardan*

beklenen bir şeydir. Bu durum kamu çalışanları için de geçerli olduğundan kayırcılık yaygındır. Bu temayül o derecede güçlüdür ki reform çalışmaları da genel olarak başarısız olmuştur.

Konfüçyüs felsefesi tesirindeki Çin kültürü sosyal alanda hiyerarşi ve imtiyazlar yoluyla düzen kurmayı esas alır. Dolayısıyla toplumsal alanda hiyerarşinin ve farklılaşmış haklar manzumesinin mevcudiyeti garipsenmemektedir. **Esas olarak iki toplumsal sınıf mevcuttur: seçkinler** çeşitli kanun bağışıklıklarından istifade eder ve sosyal olanaklardan geniş ölçüde faydalanırlar, imtiyazlı makamlara yerleşirler. **Basit halk** ise ancak imkânları nispetinde değer görür ve toplumsal hiyerarşide aile mensubiyeti, varlık ve yeteneklerine göre yer bulurlar. Seçkin sınıftaki erkeklerin ayrıcalıklı konumu zaten tartışmadan uzaktır. Bedensel emeğe dayanan bireyler ise yaptıkları işe göre değer görür. Bu ikisi arasındaysa zihinsel faaliyetleri esas alan bilginler ve düşünürler bulunur. Değerleri bedensel çalışma yapanların üstünde fakat seçkinlerin altındadır. Sosyal bilincin zayıf olduğu Çin kültüründe doğup büyüyen toprak eksik halkayı tamamlar. **Bölgeselcilik anlayışı vardır.** Bir anayasanın yokluğu ve insan hakları ülküsü Çin yönetiminin karakteristiğidir. Kurallar zayıf olanı güçlünün zulmüne karşı korumaktansa her bireyin toplumsal konumu ve neye ulaşabileceğini belirleyici mahiyettedir. Seçkin-yönetici sınıfın kanun bağışıklığıyla halkın geleneksel yumuşak başlılığı birleşince kötü niyetli yöneticilerin ceza görmeden keyfi bir idare sürdürebilmesi sık rastlanan bir durumdur.

“Edebi Hayat” alt başlıklı bölümde yazar, edebiyatı “hakikatlerin aracı” ve “duyguların ifadesi” olarak tanımlamıştır. **Çin kültürü öğretici edebiyatla duygusal edebiyatı birbirinden kesin olarak ayırır.** Ahlaki öğretici metinler edebi metinlere göre ikinci sınıf olarak görülür zira bu alanda söylenmesi gerekenler zaten 2500 senedir söylendiğinden bu eserler özgünlükten uzaktır. Sanatsal ifadeler barındıran eserler ise bunlara göre daha üstün tutulur. Çince yazı dilinde kavramlar için özgün kelimeler türetildiğinden kapsamlı gramer kuralları ve ses benzerlikleriyle birlikte Batı dillerine nispetle epey karmaşık bir sistem ortaya çıkmıştır. Çinlilerin aforizmalarla düşünmeye yatkın oluşu kavramların yerini birebir tutan özgün kelimeler türetme ihtiyacını da

beraberinde getirmiştir. Bu zor yapıyla beraber yazı dilinin korunması binlerce yıllık birikimin günümüzde de ulaşılabilir kalmasını sağlamıştır.

Akli erdemlerin üstünlüğünü vaaz eden Çin kültüründe bilginlerin ve bilginlik sevgisinin önemi büyüktür. Çağlar boyunca bilgelik arayışında olanlar adeta el üstünde tutulmuştur. Ancak belirtmek gerekir ki bu bilginlerin kural ve kaideleri kendilerine hastır ve Batı dünyasındaki bilimsel yöntem ve yaklaşımlardan daha farklı ve daha öznel çalışma tarzları geliştirmişlerdir. *Eğitim kurumları Batılı anlamda bilimsel metodolojinin öğretildiği merkezler değildir.* Burada tahsil görenler daha ziyade Çin kültürü ve felsefesi üzerine uzun okumalar yaparak Çin bilgini idealiyle özleşmeye çalışmışlardır. Bu çalışmalarında gösterdikleri başarılarla nispetle yerelden ülke geneline uzmanlık gerektiren çeşitli kadrolarda istihdam imkânı bulmuşlardır. Yazara göre *Çin siyasetini anlamak için* Çin edebiyatını da anlamak gerekmektedir. Zira siyasi söylemlerin halkın ilgisini çekecek ve kabulünü sağlayacak derecede sanatsal değere sahip olması gerektiği düşüncesi hâkimdir. Siyaset adamlarının ve siyasi söylemin edebiyat üzerindeki etkisi bu nedenle yüksektir. 1900'lü yılların erken dönemlerinden itibaren edebiyatta ve gündelik dilde sadeleşme ve doğallığa kavuşma anlayışı revaç kazanmıştır. Bu eğilim yazı dilinin ve kullanılan kelime hazinesinin de sadeleştirilmesi ve kitlelerce daha ulaşılabilir bir hale gelmesi imkânlarını doğurmuştur. Batı'yla ilişkilerin kurulmasıyla birlikte Batı edebiyatı eserleri, türleri ve akımlarıyla Çin edebiyatını şekillendirmeye başlamıştır. Yazar bu durumu bir zenginleşme olarak değerlendirmekte ve olumlu karşılamaktadır. Zira Çin kültürünün bu yenilikleri dejenere olmadan yutabilecek derecede engin olduğuna güveni tamdır. Tiyatro ve roman Çin edebiyatında şiir geleneğini sarsacak seviyede revaç bulamamıştır. Ancak yazarın döneminde bu alanlarda çalışmalar yapan sanatçılar görece az da olsa mevcuttur.

“Sanatsal Yaşam” alt başlığında sanata ve sanatçıya dair hususlara değinilmiştir. Yazara göre, *Çin sanatı ve sanatçısı diğer pek çok şeyde olduğu gibi Batılı kalıplara uymayacaktır.* Bunlar kendi çerçevesinde değerlendirilmelidir. Ancak üretkenlik, estetik

güzellik, harmoni ve insanın iç dünyasının ve türlü tasavvurlarının dışa yansıtılmasında Çin sanatının başarısının diğer medeniyetlerin sanatçılarından aşağı kalır yanı yoktur. Çin sanatının başta gelen branşlarından biri güzel yazıdır. Estetiğin ve uyumun yansıtılmasında güzel yazı Çin sanatçısı için sıkça başvurulan bir alan olmuştur. Çin ressamı akli yapısını ve algısını materyal dünyadan önce tuttuğu için yapılan resimlerin kahir ekseriyetinde sanatsal kaygı olanı yansıtmaktan ziyade olanın sanatçıda bıraktığı izlenimin görsel imgelem ile harmanlanması yönünde olmuştur. Mimarının esası ise doğal figürler ve doğal malzemelerdir. Çin felsefesinin tüm unsurları aynıyle mimarisini de şekillendirmiştir.

İkinci bölümün son alt başlığı olan “Yaşama Sanatı”nda hayata dair Çin ideallerine koşut olarak sakin ve huzurlu bir hayat sürmenin zevkli bir hayat için en uygun şartları sağladığı değerlendirilmektedir. Hırslardan, gündelik ve politik tartışmalardan uzak stressiz bir hayat idealize edilmektedir. Gastronomi, meditasyon ve sanatsal hobiler bu huzur alemine açılan birer kapı olarak görülmektedir. *Çinliler için doğal ve minimalist bir biçimde donatılmış bir ev, bakımlı ve huzurlu bir bahçe ideal yaşamın mihenk taşları olarak görülmektedir.* Yoğun nüfus ile savaşlar ve doğal afetlerle ara ara yaşanan kıtlıklar Çin mutfağının çeşitli bütçe ve imkânlarla cevap verebilecek şekilde gelişmesine yol açmıştır. *Günlük besin ihtiyacının ötesinde Çinli için yemek artistik ve filozofik tarafları bulunan çok önemli bir aktivitedir.*

Son sözünde yazar ülkesinin içinde bulunduğu çok yönlü sıkıntıları sıralamış ve bunlara yönelik çeşitli çözüm yollarını tartışmıştır. Yazara göre *dışarıdan şablon şeklinde ithal edilen ‘izm’lerin hiçbiri dertlere derman olamayacaktır.* Çin her alanda büyük bir potansiyele sahiptir. Ancak yine her alanda imkânlarla birlikte türlü çelişkiler mevcuttur. Yazar bu ahvale nihai çözümün bir kurtarıcıdan bir devrimden geleceğine yönelik inancını son mertebede ifade etmektedir. Bu kurtarıcı geldikten ve devrim gerçekleşikten sonra yozlaşma, yolsuzluk ve her türlü kusur giderilecek ve Çin layık olduğu derecelere yükselecektir.

Sonuç

İki temel amacın yazarı bu eseri yazmaya sevk ettiği varsayılabilir. Birincisi genellikle her aydın Çinlide var olan bir vatanseverlik dürtüsüdür. Dolayısıyla yazarın ülkesinin mevcut durumuna ve geleceğine dair hissettiği yoğun kaygı bu kitabı yazmasında en önemli etkidir. Yazar henüz kitabının ön sözünde Çin'in ne derecede karışık bir vaziyette olduğunu betimlemekte ve onu doğru şekilde anlamanın yapılacak ilk iş olduğunu savunmaktadır. Çinliler Çin'i doğru olarak anlamalı ve değerlendirmelidir ki onun büyük meselelerine çözüm bulabilsinler; yabancılar Çin'i doğru biçimde anlamalı ki onun tarihi kültürüne gerekli saygıyı gösterebilir ve buna uygun biçimde muamele etsinler. Bu anlama sürecinde yazar eleştiriden kesinlikle kaçınılması gerektiğini belirtmekte ve başlıklar altında Çin kültürünü hem ondan uzaklaşan vatandaşlarına hem de dış dünyaya anlatmaya koyulmaktadır.

Çin'e dair hususiyetlerin hem Batıyı hem de ülkesini tanıyan bir düşünür tarafından yazılmasının hemen göze çarpan iki pratik faydası vardır. Birincisi Çin kültürünün onu iyi tanıyan birince açıklanması ve yorumlanması imkânı; ikincisiyse aynı zamanda Batı dünyasını da iyi tanıması itibarıyla yazarın mukayeseli bir analiz yapabiliyor olmasıdır. Birincisiyle Çin kültürünün farklılıkları ortaya çıkarılmış, ikincisiyle Batı dünyasından ayrılan yönlerini daha iyi kavramak imkânı doğmuştur. Ülkesinin dönem şartlarına ve meselelerine ışık tutan yazarın muhakeme tarzı, dizgi ve tasnif biçiminden dahi çıkarılabilecek pek çok sonuç vardır. Örneğin canlıları, eşyayı ve örneklerini sıralayışında tasnif tarzında 20. yüzyıl Fransız düşünürü Foucault'nun da dikkatini çeken Çin'e özgü farklı bir mantığın izlerini sürmek mümkündür.

Çinlilerde millet olma şuurunun gelişmesinde çok kültürcülük ve çoğulculuğun söz konusu dahi edilmeyerek tek ulus ve tek kültüre dayalı bir "*Han Çinli*" millet idealinin var olmasının kuvvetli tesiri söz konusudur. Bu ideal "*Sino-Centric*" yani "*Çin Merkezli*" olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu bakış açısına göre kültürel mensubiyet duygusu ön plandadır ve homojen bir Han topluluğu için Çin anakarasında yaşayan Çinli olmayan unsurların

Çinileştirilmesi gerekmektedir. Çeşitlilikleri yok edici bu politika efsanelerle desteklenmiş ve böylece nesep ve soy şuuru gelişmiştir. Sağlam bir çekirdek olarak nitelendirilen Çin ve Çinlilik bilinci kendisini merkeze alarak çevresinde yer alan unsurları bünyesine katmayı nihai hedef olarak belirlemiş ve etkileşime geçtiği toplumlara bünyesi içerisinde eritmiştir. Nitekim kendisini çevreleyen kavimleri ve kabileleri “Dört Barbar” olarak nitelendiren Çin, tarih boyunca bu unsurlarla mücadele etmeyi şiar edinmiştir. Farklı olanı aşağılamak şeytan, köle ve köpek gibi benzetmelerle isimlendirmek Çin’in zihniyetinde ben ve öteki ayrımının ne derece kuvvetli olduğunun ispatı gibidir. Dolayısıyla kültürel bütünlüğünü koruyarak gelecek nesillere aktarabilme Çinlilerin en önemli hususiyetlerindedir. Öyle ki Çin’in egemen olduğu alanlarda kendi kültürel hâkimiyetini kurarak genişleme ideali tarih boyunca İpek Yolu’nun yalnızca bir ticaret güzergâhı olarak anılmayıp dillerin, dinlerin, fikirlerin, kültürlerin de aktarıldığı stratejik bir yol haline gelmesine sebep olmuştur. Bu yol üzerinde çok sayıda gayri Çinli topluluk Çin kültürüne bağımlı hale gelerek Çinleşmiştir ve Çin dili ve kültürünün etki alanı genişlemiştir. Günümüzde Yeni İpek Yolu Projesi de bu hususlar çerçevesinde değerlendirildiğinde güzergâh üzerindeki yerel toplum ve kültürleri etkileyeceği muhtemeldir. Çin bu yol kapsamında bilhassa Türkistan coğrafyasına önem atfetmekte; buralardaki projelerini ve yatırımlarını genişletmektedir.

Kitapta da varlığını hissettiren Çin kültürünü, görgüsünü, sanatını ve felsefesini yüceltme ve Batı karşısında üstün tutma fikriyatı bugün Çin’de “Çin tarzı” kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. “Çin tarzı sosyalizm”, “Çin tarzı sosyalist piyasa ekonomisi” ve “Çin tarzı kalkınma modeli” bunun örneklerindedir. Batıyla ilk karşılaşma sonrası yetişen genç entelektüel Çinlide bir kimlik karmaşası hâkim olsa da hem atalardan gelen Konfüçyüsçülük ve geleneksel değerler hem de Batı bilimi ve teknolojisi harmanlanmış ve “Çin tarzı bir gelişim” ortaya çıkmıştır. Bir başka misal olarak Hintlinin Budizmini almış, ancak onun dini tezlerini yüzeysel geçerek yaşam felsefesini ve tarz- ı hareketini kendince yorumlamıştır. Konfüçyüs’ün “yaşamın ne olduğunu bilmiyorum ki ölümü nasıl anlayabilirim?” ifadesine içrek felsefe ve

Çinli hayat tarzı Çinlinin dün ve dünya kavrayışının tamamına sirayet etmiştir.

Bu kavrayış çerçevesinde Çin düşüncesini, Batı düşüncesiyle mukayesesini ayrıca Çin'in 20. yüzyıl başındaki siyasal ve sosyal meselelerini incelemek ve bugününü anlamak isteyenler için "*Ülkem ve Halkım*" verimli bir eserdir. Çin'e özgü "*yayılmacılık*" anlayışının eserin yazıldığı dönemden bu yana değişmediği, yalnızca çağa uyum sağlayarak şekillendiği açıktır. Zira eserde "*üstün Çin aklı*", "*zengin kültür*", "*gururlu Çin milleti*", "*bilge Çin*" gibi sıklıkla geçen adlandırmalar bu anlayışı desteklemektedir. Kitabın yazıldığı dönem ve öncesinde Çin'de çok sayıda etnik unsur ve kültür var olmasına rağmen tek "*felsefe, sanat, edebiyat ve yaşam şekli*" olarak Çinliliğin anlatılması ve idealize edilmesi dikkat çeken bir husustur. Günümüzde Çin'in diğer etnik gruplara yönelik katı tavrının, asimile etme çabalarının ve insan hakları ihlallerinin hız kesmeden devam etmesi Çin yazılımının ana hatlarının değiştirmeden güncellenerek geliştiğinin göstergesidir.